

تبیین و ارائه الگویی برای سنجش افشاء زیست محیطی و ارزیابی اثر آن بر عملکرد شرکت

رضا شمشیری

کارشناسی ارشد حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول).

Shamshiri@kachiran.com

فاطمه دودانگه

کارشناسی ارشد حسابداری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

fatemeh.dodangeh20@yahoo.com

چکیده

امروزه گزارشگری زیست محیطی به عنوان یک پدیده بسیار مهم به شمار می‌رود. علی‌رغم اینکه هدف گزارش‌های زیست محیطی پرداختن به دغدغه‌های وسیع‌تر ذینفعان در ابعاد مختلف اجتماعی و اقتصادی است، لذا مشارکت شرکت در فعالیت‌هایی که منجر به حفاظت از منابع طبیعی می‌شود می‌تواند منجر به کاهش هزینه‌های نمایندگی و افزایش عملکرد شرکتها شود. بر همین اساس در این تحقیق با توجه به اهمیت موضوع در گام اول اقدام به ارائه گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران شده و در گام دوم تاثیر گزارشگری زیست محیطی بر متغیر عملکرد مالی شرکتها مورد آزمون قرار گرفته است. در این پژوهش تعداد ۱۱۸ شرکت در دوره زمانی ۱۳۹۹-۱۳۹۲ بررسی شده است. جهت آزمون فرضیه‌ها از آزمون دلفی، کندال و مدل رگرسیون پانلی استفاده شده، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که از دید سهامداران با تحصیلات مالی ۱۲ مولفه از ۱۶ مولفه گزارشگری زیست محیطی بر اساس انتظارات سهامداران ضروری و دارای ضرورت بسیار زیاد بوده و همچنین گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران بر عملکرد مالی شرکتها تاثیر مثبت و معناداری دارد.

واژگان کلیدی: انتظارات سهامداران، گزارشگری زیست محیطی، عملکرد شرکت.

مقدمه

از زمانی که ارتباط بین نقش‌های اجتماعی، سیاسی، محیط زیستی، اقتصادی در تجارت رو به افزایش گذاشته است، سازمان‌ها با پویایی‌های جدیدی مواجه شده‌اند. چالشی که سازمان‌ها با آن روبرو هستند این است که آن‌ها باید همزمان به رعایت حقوق ذینفعان و پاسخ‌گویی به انتظارات اجتماعی جدید و سپس مدیریت همزمان این دو پیامد به ظاهر متناقض که نیازمند توسعه استراتژی‌های کاربردی است و اثرات مثبتی هم بر جامعه و هم بر سازمان دارد، دست یابند. پیاده‌سازی مسئولیت اجتماعی و توجه به همه ذینفعان در سطح سازمان، از جمله ساز و کارها و راهبردهای موثر در این خصوص است. در واقع امروزه سازمان‌ها علاوه بر انجام وظایف سنتی خود به انجام فعالیت‌های دیگری نیز مکلف شده‌اند، که هدف این فعالیت‌ها، پاسخ‌گویی به انتظارات جامعه و سطح گسترده‌تری از ذینفعان است. در این دوران، مدیریت موثر مدیریتی است که از محدوده اندیشه سازمان خود را رها ساخته و به جامعه و محیط‌های وسیع‌تری می‌اندیشد، چرا که نه سازمان‌ها می‌توانند خود را از جامعه جدا کنند و نه جامعه می‌تواند بدون سازمان‌ها تداوم یابد. از نظر بین‌المللی نیز نگرانی فزاینده‌ای در خصوص تاثیر اجتماعی و زیستی فعالیت‌های سازمانی وجود دارد. در

عین حال، گزارشگری و حسابداری مالی سنتی امکانات لازم را برای اندازه گیری پیامدهای اجتماعی و زیستی سازمان ها نداشته و در نتیجه نیاز به گزارشگری گسترده تری در سازمان ها احساس می شود. در سال های اخیر افزایش قابل توجهی در گزارش های مربوط به مسائل اجتماعی و محیط زیست از سوی شرکت های بزرگ مشاهده شده است. نگرانی سازمان ها در خصوص توسعه پایداری منجر به توجه به تغییر شیوه عملکرد و گزارشگری نوین توسط آن ها شده است (ملکیان، ۱۳۹۲). بدون شک یکی از با اهمیت ترین تحولات جهان صنعتی در قرن هجدهم، ظهور شرکت های سهامی و تفکیک مالکیت از مدیریت بود. در نتیجه این تحولات، شرکت های سهامی محل تجمع منافع ذینفعان در شرکت ها، شامل سهامداران، مدیران، اعتبار دهندگان، کارکنان و سایر ذینفعان شده و در پی آن بازار مالی سازمان یافته در اکثر کشورها به وجود آمد. اشخاص حقیقی و حقوقی، سازمان ها، موسسات اعتباری و دولت، عرضه کنندگان سرمایه در بازار مالی را تشکیل می دهند. جذب و تجمیع و هدایت آنها به سوی سرمایه گذار های کوتاه مدت و بلند مدت از اهداف اصلی این بازارها است. برای کارایی این بازارها، تشویق مشارکت عمومی و حمایت قانونی از تامین کنندگان سرمایه ها ضروری است و این موجب رونق اقتصادی و گسترش فرهنگ سهامداری در اکثر کشورها شده است (سعیدی و شیرینی قهی، ۱۳۹۱). با توجه به اهمیت موضوعات مطرح شده و نقشی که افشاء زیست محیطی بر عملکرد شرکت دارد. در ادامه بخش های مبانی نظری و پیشینه های مطالعاتی، فرضیه ها، روش شناسی، یافته ها و نتیجه گیری پژوهش ارائه شده اند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

الگوی سنجش افشاء زیست محیطی و عملکرد شرکت

مسئولیت اجتماعی شرکت ها^۱ در سال های اخیر توجه عمومی را به خود جلب کرده است. تعاریف زیادی برای مسئولیت اجتماعی شرکت ها وجود دارد. طبق نظر ام سی ویلیامز و سیگل^۲ (۲۰۰۱)، مسئولیت اجتماعی شرکت ها به فعالیت هایی گفته می شود که شرکت برای افزایش کالاهای اجتماعی، فراتر از هر گونه الزامات قانونی و حتی فراتر از سود شرکت، در آنها مشارکت داشته است. تعدادی از مطالعات درباره مسئولیت اجتماعی شرکت ها نشان دادند که مشارکت شرکت در فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت ها می تواند باعث افزایش درآمد و سودآوری شود. در این مطالعات، سرمایه گذاری شرکت ها در مسئولیت اجتماعی شرکت ها یک استراتژی است که از طریق آن، شرکت ها می توانند اعتبار کسب کنند و تولیداتشان را از رقبای خود مجزا سازند (بیکسائو^۳، ۲۰۱۶). اغلب شرکت ها اطلاعات مالی خود را مطابق با اصول حسابداری به طور کلی پذیرفته شده تهیه می کنند. اگرچه، تغییر گسترده ای در کیفیت گزارش مالی وجود دارد حتی در میان شرکت هایی که تحت قوانین یکسان گزارش مالی عمل می کنند (چوی و پائی^۴، ۲۰۱۱).

انگیزه های مختلف افراد برای گزارش افشاء مسئولیت اجتماعی^۵ ممکن است بر رابطه ی بین مشارکت مسئولیت اجتماعی و روندهای گزارش مالی تاثیرگذار باشند (بانوسنچز و همکاران^۶، ۲۰۱۶). دهالیوال و همکاران^۷ (۲۰۱۲)، نشان دادند که به جریان انداختن گزارش مسئولیت اجتماعی، به طور قابل توجهی خطاهای پیش بینی کمتری را به همراه دارد، که نشان دهنده شرکت هایی با تمرکز بیشتر سهامدار می باشد. مالکان غالب (مالکانی که دارای بخش بزرگی از ثروت خود

¹ Corporate social responsibility

² McWilliams & Siegel

³ Bixia

⁴ Choi & Pae

⁵ CSR

⁶ Bona-Sánchez et al

⁷ Dhaliwal et al

مستقیماً در اختیار شرکت است) به خاطر اشتراک ثروت با شرکت در ارتباط هستند، آن‌ها دارای محرک‌های قوی برای نظارت بیشتر می‌باشند. بنابراین انتظار می‌رود که تمرکز مالکیت، تعارض نمایندگی بین سهامداران و مدیران را کاهش دهد (لاپورتا و همکاران^۱، ۲۰۰۰؛ ویلالونگا و آمیت^۲، ۲۰۰۶). در این زمینه، هنگامی که یک مالک به طور موثر، یک شرکت را کنترل می‌کند افشای اطلاعات حسابداری و خطمشی‌های گزارش شرکت را نیز کنترل می‌کند (فان و وانگ^۳، ۲۰۰۲). همچنین بحث ریسک حسابداری بر اساس دیدگاه عرضه حسابرس ساخته می‌شود و یک ارتباط مثبت بین افشاگری داوطلبانه مسئولیت اجتماعی و هزینه‌های حسابداری را به دو دلیل پیش بینی می‌کند. ۱- حسابرسان باید تمام اطلاعات مرتبط مورد نیاز را برای ارزیابی ریسک‌های تنظیمی، دادخواهی و شهرت مشتریان به منظور تعیین آستانه قابل قبول ریسک حسابداری جمع‌آوری کنند. هرچه ریسک بالاتر باشد، آستانه قابل قبول پایین‌تر است و تلاش بیشتر حسابرسان برای فرآیند حسابداری نیز بیشتر است (چن و همکاران، ۲۰۱۲).

از طرفی عملکرد ضعیف مسئولیت اجتماعی می‌تواند به حسابرسان نشان دهد که فقدان اخلاقیات مدیریتی و صداقت وجود دارد. با این فرض که افشای مسئولیت اجتماعی و اطلاعات مالی احتمالاً با سیستم اطلاعات مشابهی تولید می‌شود (چن و همکاران، ۲۰۱۶). عملکرد ضعیف مسئولیت اجتماعی پرسش قابلیت اطمینان سیستم کنترل داخلی را مطرح می‌کند (داقیناندان و راما^۴، ۲۰۰۶؛ هویتاش و همکاران^۵، ۲۰۰۸؛ هوگان و ویلکینز^۶، ۲۰۰۸). این قضیه می‌تواند باعث شود حسابرس ارزیابی نامطلوبی از توانایی شرکت برای تولید اطلاعات مالی با کیفیت داشته باشد (دوگار و همکاران^۷، ۲۰۱۵). از اواسط سال ۲۰۰۰، دولت چینی مجموعه‌هایی از راهنماها را برای تشویق فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی و گزارش مسئولیت اجتماعی صادر کرده است (مارکز و همکاران^۸، ۲۰۱۱). مارکز و کیان^۹ (۲۰۱۴) استدلال می‌کنند که این راهنماهای قانونی فشار سازمانی را برای شرکت‌های بورس سهام برای بالا بردن تعهد مسئولیت اجتماعی و افشاگری جایگزین می‌کنند. از طرفی مدیران وظیفه مباشرت و حسابدهی در قبال منابع در اختیار خود و تهیه و ارائه گزارش‌های مالی را بر عهده دارند تضاد منافع بین مدیران و مالکان (سهامداران)، احتمال خطر ارائه اطلاعات غیر قابل اتکاء را افزایش می‌دهد (برادران حسن زاده و کامران زاده، ۱۳۸۸).

به طور کلی شرکت‌ها می‌توانند کیفیت اطلاعات حسابداری را بهبود ببخشند با توجه به نظریه نئو کلاسیک (اندرو^{۱۰}، ۱۹۸۳) شرکت تا زمانی سرمایه‌گذاری می‌کند که سود نهایی برابر هزینه‌های حاشیه‌ای سرمایه‌گذاری باشد به طوری که ارزش واحد اقتصادی را به حداکثر برسانند. با توجه به چارچوب کینزی (گوردون، ۱۹۹۲ و کروتی، ۱۹۹۲)^{۱۱} سرمایه‌گذاری که منجر به رشد و امنیت مالی گردد بایستی بر اساس چارچوب سازمان و با در نظر گرفتن عدم تقارن اطلاعاتی انجام شود (چن و همکاران^{۱۲}، ۲۰۱۱) در غیر اینصورت شرکت می‌تواند از میزان سرمایه‌گذاری مطلوب منحرف شوند. جنسن و مکلینگ^{۱۳} (۱۹۷۶)، مایرز و مجلف^{۱۴} (۱۹۸۴) و گوماریز و بلستا^{۱۵} (۲۰۱۴) چارچوبی برای تحلیل

¹ La Porta et al
² Villalonga & Amit
³ Fan & Wong
⁴ Raghynandan and Rama
⁵ Hoitash et al
⁶ Hogan and Wilkins
⁷ Doogar et al
⁸ Marquis et al
⁹ Marquis and Qian
¹⁰ Andrew
¹¹ Gordon and Crotty
¹² Chen and Et al
¹³ Jensen and Meckling
¹⁴ Myers and Majluf
¹⁵ Gomariz and Bellesta

نقش عدم تقارن اطلاعاتی در کارایی سرمایه گذاری از طریق مشکلات اطلاعاتی، مانند خطر اخلاقی و انتخاب نامناسب ارائه دادند. با این حال، در تئوری سازمان (هلی و همکاران^۱، ۲۰۰۱؛ هلی و پالپو^۲، ۲۰۰۱؛ هپ و توماس^۳، ۲۰۰۸؛ گماریز گماریز و بلیستا، ۲۰۱۴؛ مارتینز و همکاران، ۲۰۱۵). مکانیزم های کنترلی مختلفی برای کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و خطر اطلاعات وجود دارد که نظارت بهتر بر فعالیت های مدیریتی را ممکن می سازد یکی از این موارد کیفیت گزارشگری مالی می باشد که میتواند رفتارهای فرصت طلبانه مدیران را کاهش دهد (برادران حسن زاده و کامران زاده، ۱۳۸۸). با توجه به نتایج حاصل شده از تحقیقات گذشته این تحقیق در مرحله اول به دنبال ارائه مولفه های موجود در حسابداری محیط زیست مبتنی بر انتظارات سهامداران می باشد و در مرحله دوم به بررسی تاثیر گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران (منتج از مرحله اول) بر عملکرد شرکتها می پردازد.

پیشینه پژوهش

کیم و همکاران (۲۰۱۲) تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر کیفیت سود گزارش شده را برای نمونه ای متشکل از ۱۸۱۶۰ شرکت - سال مشاهده از شرکت های حاضر در بورس سهام آمریکا را بررسی نمودند و دریافته اند که شرکت های دارای سطح مسئولیت پذیری اجتماعی بالاتر، از کیفیت سود بیشتری نیز برخوردارند. وای چو و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی تحت عنوان "مسئولیت اجتماعی شرکت ها و عدم تقارن اطلاعاتی" و با انتخاب نمونه ای شامل ۵۱۰۸۶ شرکت - سال مشاهده طی سال های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۹ به بررسی ارتباط بین این متغیرها پرداختند. با بکارگیری مدل های رگرسیون چند متغیره، نتایج حاصل از آزمون فرضیه ها نشان داد که بین افشای مسئولیت اجتماعی و عدم تقارن اطلاعاتی شرکت ها رابطه منفی معناداری وجود دارد.

سرواس و تامایو (۲۰۱۳) تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی بر ارزش شرکت را بررسی نمودند. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که مسئولیت پذیری اجتماعی با ارزش شرکت، در شرکت هایی که میزان آگاهی مشتریان و یا آگاهی عموم مردم از طریق تبلیغاتی که شرکت انجام می دهد بیشتر باشد، رابطه مثبت وجود دارد و برای شرکت هایی که آگاهی مشتریان و یا عموم مردم پایین است این رابطه ضعیف و یا منفی می باشد. بیکساو (۲۰۱۶) به بررسی سودآوری، مالکیت دولتی، گزارش های مالیاتی و مسئولیت اجتماعی شرکت هایی پذیرفته شده در بورس چین طی بازه زمانی ۲۰۰۶-۲۰۱۰ پرداختند. نتایج نشان داد که مالکیت دولتی با CSR ارتباط مثبتی دارد و به ۳ جزء آن نیز شامل امتیازات حاکمیت شرکتی، اجتماعی و زیست محیطی مربوط هستند؛ سودآوری شرکت با CSR ارتباط مثبتی دارد و به امتیاز بازاریابی آن نیز وابسته است؛ و رفتار گزارشگری مالیاتی با CSR در امتیاز زیست محیطی رابطه منفی دارد و نتیجه ضعیف است. لو و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهش خود تاثیر افشای مسئولیت اجتماعی بر ارزش وجه نقد نگهداری شده شرکت ها را برای نمونه ای متشکل از ۱۰۰۹۲ شرکت - سال مشاهده از مجموع شرکت های حاضر در بورس سهام آمریکا در فاصله زمانی سال های ۱۹۹۲ تا ۲۰۱۱ مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که افشای اطلاعات مسئولیت اجتماعی، ارزش بازار وجه نقد نگهداری شده شرکت را افزایش می دهد.

آروری و پيجولت (۲۰۱۷) تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی بر ارزش نگهداشت وجه نقد شرکت های حاضر در ۵۰ کشور مختلف طی سال های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۹ را مورد بررسی قرار دادند و دریافته اند که سرمایه گذاران برای وجه نقد نگهداری شده در شرکت های دارای سطح مسئولیت پذیری اجتماعی بالاتر، ارزش بیشتری قائلند. هیلاری و بر (۲۰۱۸) پژوهشی را با عنوان موانع اصلی بکارگیری مدیریت محیط زیست در SEM ها در زمینه ی حسابداری محیط زیست به انجام

¹ Healy and Et al

² Healy and Palepu

³ Hope and Thomas

رساندند که در دانش و تجربه، پیچیدگی سیستم مدیریت، هزینه های حمایت خارجی را به عنوان متغیر مناسب مورد مطالعه قرار دادند و همچنین با مطالعه و مقایسه آمار استخراج شده از نتایج به این نتیجه رسیدند که فقدان مهارت داخلی، مزایای غیرشفاف و منابع انسانی محدود اصلی ترین موانع در بکارگیری مدیریت محیط زیست هستند. کاری و همکاران (۲۰۲۰)، به بررسی "گزارش داوطلبانه مسئولیت اجتماعی شرکت و هزینه های حسابرسی در چین" پرداختند. این مطالعه یک همبستگی مثبت بین گزارش داوطلبانه مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR)^۱ و هزینه های حسابرسی در چین را در میابد.

حاجیها و سرفراز (۱۳۹۳) رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و هزینه حقوق صاحبان سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار دادند. یافته های پژوهش نشان داد که مسئولیت پذیری اجتماعی رابطه منفی معناداری با هزینه حقوق صاحبان سهام دارد. سلاق و سلاق (۱۳۹۴)، به بررسی ارتباط بین میزان افشای اطلاعات محیط زیست شرکت ها با کیفیت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که میزان افشای اطلاعات محیط زیست شرکت ها با ناپایداری سود رابطه معنی داری ندارد. اما میزان افشای اطلاعات محیط زیست با کیفیت ارقام تعهدی سود رابطه معنی داری دارد.

دارابی و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی ارتباط گزارشگری مسئولیت اجتماعی با ارزش و ریسک شرکت پرداختند. بدین منظور داده های مربوط به ۲۷۶ سال - شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران برای دوره ی زمانی بین سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۴ مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این پژوهش نشان داد که بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی با ارزش شرکت رابطه معناداری وجود دارد. حاجیها و چناری بوکت (۱۳۹۵) رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی و چولگی بازده سهام را برای نمونه ای از ۸۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد مطالعه قرار دادند. یافته های پژوهش نشان داد که مسئولیت اجتماعی شرکت با چولگی مثبت بازده سهام ارتباط مثبت و با چولگی منفی بازده سهام ارتباط منفی معناداری دارد.

دارابی و اکبری (۱۳۹۷) مقاله ای تحت عنوان بررسی عوامل مؤثر بر اجرای حسابداری محیط زیست به چاپ رساندند که در این پژوهش مبانی نظری مورد نیاز برای اجرای حسابداری محیط زیست در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار مورد بررسی قرار گرفت در زمینه ی این پژوهش آزمون t استودنت برای آزمودن فرض برابری میانگین جامعه و از آزمون فریدمن برای اولویت بندی فرضیه ها استفاده شد، این دو محقق متغیر موانع موجود در حسابداری جاری و ایجاد ریسک بر اثر تهدیدات محیط زیست را بررسی کرده و نتیجه بر آن شد که متغیر موانع موجود در حسابداری جاری برای اندازه گیری فعالیت شرکت ها در محیط زیست در اولویت نخست قرار گرفته و متغیر ایجاد ریسک بر اثر تهدیدات محیط زیست در اولویت آخر قرار گرفتند. گنجی و کریمی صاحب (۱۳۹۸) مقاله ای با عنوان عوامل و موانع مؤثر بر اجرای حسابداری مدیریت محیط زیست را به چاپ رساندند که در زمینه ی مدیریت محیط زیست متغیرهایی همچون فشارهای تحمیلی، فشارهای تقلیدی، فشارهای هنجاری، موانع نگرشی، موانع مالی و موانع اطلاعاتی مورد بررسی قرار داد که با روش میدانی به جمع آوری داده ها پرداخته است و به این نتیجه رسیدند که فشارهای تقلیدی و فشارهای هنجاری بر اجرای حسابداری مدیریت محیط زیست تأثیرگذار بوده و از طرف دیگر فشارهای تحمیلی هیچگونه تأثیری اجرای حسابداری مدیریت محیط زیست ندارند. هستی و ماهینی (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی برخی کاربردهای نظریه بازیها در مدیریت محیط زیست پرداختند آنها دریافتند که نظریه بازیها، به عنوان یک رویکرد، در ساختار و درک مشکلات مدیریت محیط زیستی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در حال پیشرفت است. نظریه بازیها توانایی این را دارد که رفتار بازیکنان را در فرآیند تصمیم گیری پیش بینی کند، با بهره گیری از این ویژگی تعارضات بوجود آمده میان ذینفعان

¹ Corporate social responsibility

حل و فرآیند تصمیم‌گیری مورد قبول بازیکنان خواهد بود. با به کارگیری این روش بسیاری از مشکلات گریبان‌گیر محیط زیست که به دلیل ماهیت عمومی کالاها است حل خواهد شد.

فرضیه پژوهش

فرضیه تحقیق به شرح زیر می باشد:

فرضیه اول: گزارشگری مولفه های موجود در حسابداری محیط زیست مبتنی بر انتظارات سهامداران ضروری است.

فرضیه دوم: گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران بر عملکرد شرکت تاثیر دارد.

روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ روش همبستگی و از لحاظ هدف کاربردی می باشد. همچنین از آنجا که این نوشتار به توصیف آنچه که هست یا توصیف شرایط موجود بدون دخل و تصرف (و نه به الزام و توصیه خاص) و با توجه به آن که قضاوت‌های ارزشی در این پژوهش کم رنگ است، پژوهش حاضر در زمره تحقیقات توصیفی حسابداری به شمار می رود. به علاوه با توجه به اینکه از اطلاعات تاریخی در آزمون فرضیات آن استفاده خواهد شد در گروه تحقیقات شبه آزمایشی طبقه بندی می گردد. لازم به ذکر است که برای تحلیل آماری نیز از نرم افزار SPSS (نسخه ۲۱) و Eviews (نسخه ۹) استفاده شده است.

مدل ها و نحوه اندازه گیری متغیرها

به طور کلی در این تحقیق ابتدا با توجه به مولفه های از پیش تعیین شده حسابداری محیط زیست (بر اساس تحقیق کاری و همکاران، ۲۰۱۹) در قالب طیف پنج گزینه ای لیکرت، پرسشنامه ای طراحی و در بین سهامداران دارای تحصیلات مالی توزیع می گردد و نهایتاً با توجه به میزان میانگین محاسبه شده برای مولفه های پرسشنامه ای که ۷۵ تا ۹۵ درصد آراء پاسخ دهندگان را در محدوده "ضرورت بسیار زیاد" و "ضرورت زیاد" کسب کرده اند به عنوان مولفه های مبتنی بر انتظارات سهامداران شناخته می شود.

جدول (۱): پرسشنامه مربوط به مولفه های حسابداری محیط زیست

ردیف	مولفه های حسابداری محیط زیست	ردیف	مولفه های حسابداری محیط زیست
۱	کنترل الودگی	۹	توسعه و اکتشاف منابع جدید
۲	جلوگیری از خسارات زیست محیطی	۱۰	استفاده از منابع جدید و سایر انرژی
۳	بازیافت یا جلوگیری از ضایعات	۱۱	عدم انتشار آلاینده ها
۴	حفظ منابع طبیعی	۱۲	حفظ و صرفه جویی در مصرف آب
۵	تحقیق و توسعه زیست محیطی	۱۳	عدم ایجاد پیامدهای زیست محیطی ناشی از حمل و نقل
۶	سیاست زیست محیطی	۱۴	تطابق باقوانین در رابطه با مسائل زیست محیطی
۷	سرمایه گذاری در پروژه های زیست محیطی	۱۵	فرهنگ سازی و آموزش های مرتبط با محیط زیست
۸	حفظ و صرفه جویی در انرژی	۱۶	سایر مسائل زیست محیطی

در مرحله بعد پس از مشخص شدن مدل جامع حسابداری محیط زیست مبتنی بر انتظارات سهامداران اقدام به بررسی آزمون فرضیه دوم می شود. لذا مدل ها و نحوه اندازه گیری متغیرها برگرفته از پژوهش کاری و همکاران (۲۰۱۹) به شرح زیر می باشد.

مدل آزمون فرضیه دوم:

$$\beta_6 \text{ growth}_{it} + \beta_5 \text{ LOSS}_{it} + \beta_4 \text{ LIOSS}_{it} + \beta_3 \text{ LEV}_{it} + \beta_1 \text{ inR}_{it} + \beta_2 \text{ SIZE}_{it} + \text{ROA}_{it} = \beta_0 + \beta_{13} \beta_{12} \text{ SOE}_{it} + \beta_{11} \text{ Auditor}_{it} + \beta_{10} \text{ Opinion}_{it} + \beta_9 \text{ INV}_{it} + \beta_8 \text{ REC}_{it} + \beta_7 \text{ loge age}_{it} + \beta_{17} \text{ logsizeboard}_{it} + e_{it} \beta_{16} \text{ Indir}_{it} + \beta_{15} \text{ Dual}_{it} + \beta_{14} \text{ Inshold}_{it} + \text{Hcsrindex}_{it} +$$

متغیر مستقل

با توجه به اینکه متغیر مستقل در این تحقیق نمره افشاء گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران می باشد به طوری که در صورت وجود هر یک از این اقلام، امتیاز یک و در غیر این صورت امتیاز صفر برای شرکت مورد نظر لحاظ شده و در نهایت، شاخص افشای گزارشگری زیست محیطی هر شرکت از تقسیم جمع موارد افشاء شده بر کل موارد قابل افشاء بدست می آید.

به طوری که:

$$\text{inR} = \frac{\sum_{i=1}^n Y_i}{\sum_{i=1}^m T_i}$$

که در آن:

inR = شاخص افشاء گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات شرکت i در سال t ,

$\sum_{i=1}^n Y_i$ = کلیه موارد افشاء که شرکت از آن امتیاز یک را گرفته و

$\sum_{i=1}^m T_i$ = کل موارد قابل افشاء می باشد.

نمره های محاسبه inR مبنایی برای متغیر افشاء گزارشگری زیست محیطی می باشد (کاری و همکاران، ۲۰۱۹).

متغیر وابسته

متغیر وابسته در این تحقیق نرخ بازده دارایی ها (شاخص عملکرد شرکت) می باشد که به شرح زیر اندازه گیری می باشد: ROA_{it} : نسبت سود خالص به مجموع دارایی های شرکت i در دوره t .

متغیرهای کنترلی

SIZE_{it} : اندازه شرکت، لگاریتم طبیعی مجموع دارایی های شرکت i در دوره t .

$\text{Opinion}_{i,t}$: اظهار نظر حسابرسی، اگر سال - شرکت مورد نظر دارای اظهار مقبول باشد از متغیر مجازی ۱ و در غیر اینصورت از متغیر مجازی ۰ استفاده می شود در شرکت i و دوره t .

$\text{Auditor}_{i,t}$: موسسه حسابرسی بزرگ، اگر سال - شرکت مورد نظر دارای موسسه حسابرسی بزرگ باشد از متغیر مجازی ۱ و در غیر اینصورت از متغیر مجازی ۰ استفاده می شود در شرکت i و دوره t .

$\text{SOE}_{i,t}$: شرکت دولتی، اگر سال - شرکت مورد نظر دولتی باشد از متغیر مجازی ۱ و در غیر اینصورت از متغیر مجازی ۰ استفاده می شود در شرکت i و دوره t .

$\text{Hcsrindex}_{i,t}$: شاخص مسئولیت اجتماعی شرکت، اگر سال - شرکت مورد نظر دارای امتیاز مسئولیت اجتماعی بالای میانه باشد از متغیر مجازی ۱ و در غیر اینصورت از متغیر مجازی ۰ استفاده می شود در شرکت i و دوره t .

جدول (۲): چک لیست مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت

عنوان کلی	مولفه‌ها
محصولات و خدمات	توسعه محصول/سهم بازار، کیفیت محصول/ISO، ایمنی و سلامت محصول، توقف تولید، سایر محصولات و خدمات.
منابع انسانی	تعداد کارکنان، حقوق ماهانه/پاداش نقدی و مزایا، سهام تحت تملک کارمندان، بازنشستگی و مزایای پایان خدمت، سلامتی و ایمنی در محیط کار، برنامه های آموزش و توسعه کارکنان، ورزشی و رفاهی، وام یا بیمه کارمندان، روحیه و ارتباطات کارمندان، سایر منابع انسانی.
مشتریان	سلامتی مشتریان، شکایتهای/رضایت‌مندی مشتریان، سیاست پرداخت دیرتر برای مشتریان خاص، تدارک تسهیلات و خدمات پس از فروش، پاسخگویی به نیاز مشتریان، سایر مشتریان.
مسئولیت‌های جامعه	سرمایه گذاری اجتماعی، حمایت از فعالیتهای جامعه، هدایا و خدمات خیریه، اقدامات قانونی/دعاوی قضایی، فعالیتهای مذهبی/فرهنگی، سایر مسئولیتهای جامعه.

$Inshold_{i,t}$: درصد مالکیت سهامداران نهادی، لگاریتم طبیعی درصد مالکیت سهامداران نهادی شرکت i در دوره t .

$Dual_{i,t}$: شاخص یکسان بودن مدیر عامل و رئیس هیئت مدیره، اگر در سال - شرکت مورد نظر مدیر عامل و رئیس هیئت مدیره یکسان باشد از متغیر مجازی ۱ و در غیر اینصورت از متغیر مجازی ۰ استفاده می شود در شرکت i و دوره t .

$Indir_{i,t}$: استقلال هیات مدیره، درصد مدیران مستقل در هیئت مدیره شرکت i در دوره t .

$logsizeboard_{i,t}$: اندازه هیئت مدیره، تعداد اعضای هیئت مدیره شرکت i در دوره t .

$LEV_{i,t}$: اهرم مالی شرکت، نسبت مجموع بدهی ها به مجموع دارایی های شرکت i در دوره t .

$LIOSS_{i,t}$: متغیر ساختگی زیان می باشد، اگر سود خالص گزارش شده شرکت i در دوره $t-1$ منفی باشد عدد ۱ و در غیر این صورت صفر می گذاریم.

$LOSS_{i,t}$: متغیر ساختگی زیان می باشد، اگر سود خالص گزارش شده شرکت i در دوره t منفی باشد عدد ۱ و در غیر این صورت صفر می گذاریم.

$growth_{i,t}$: نرخ رشد درآمد سالانه شرکت i در دوره t و $t-1$.

$logage_{i,t}$: لگاریتم طبیعی تعدادی سال های تاسیس شرکت i تا دوره t .

$REC_{i,t}$: نسبت حساب های دریافتنی به مجموع دارایی های شرکت i در دوره t .

$INV_{i,t}$: نسبت مجموع مواد و موجودی کالا به مجموع دارایی های شرکت i در دوره t .

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش، کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و نمونه آماری شامل شرکتهایی میشود که دارای تمام ویژگی های زیر باشند:

۱. برای رعایت قابلیت مقایسه پذیری آنها، سال مالی شرکت ها منتهی به پایان اسفند ماه هر سال باشد.
 ۲. طی قلمرو زمانی پژوهش، هیچگونه توقف فعالیت نداشته و دوره مالی خود را تغییر نداده باشند.
 ۳. کلیه ی اطلاعات مورد نیاز شرکتهای برای پژوهش در دسترس باشد.
 ۴. جزء بانکها و موسسات مالی (شرکتهای سرمایه گذاری، واسطه‌گری مالی، شرکتهای هلدینگ و لیزینگ‌ها) نباشند.
 ۵. قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس پذیرفته شده و تا سال ۱۳۹۹ ادامه داشته باشند.
- با اعمال شرایط فوق تعداد ۱۱۸ شرکت در نمونه آماری این پژوهش قرار گرفته است.

یافته های پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نتایج تحلیل توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول شماره (۳) و (۴) ارائه شده است.

جدول (۳): آمار توصیفی متغیرهای کمی تحقیق

متغیر	مشاهدات	میانگین	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران (inR)	۹۴۴	۰/۴۷۲	۰/۷۶۶	۰/۱۰۰	۰/۱۷۸	-۰/۵۹۰	۲/۴۹۵
اندازه شرکت (SIZE)	۹۴۴	۱۳/۸۸۳	۱۹/۰۶۶	۱۰/۰۳۱	۱/۴۲۶	۰/۶۶۶	۳/۱۸۰
اهرم مالی (LEV)	۹۴۴	۰/۶۱۸	۱/۷۲۲	۰/۰۹۰	۰/۲۱۶	۰/۶۲۸	۵/۳۹۹
بازده دارایی ها (ROA)	۹۴۴	۰/۰۹۹	۰/۶۲۱	-۰/۴۵۹	۰/۱۳۲	۰/۳۷۱	۴/۹۶۷
نرخ رشد درآمد (GROWTH)	۹۴۴	۰/۱۸۸	۲/۸۱۵	-۰/۶۵۳	۰/۴۰۶	۲/۳۰۲	۱۳/۵۴۵
لگاریتم عمر شرکت (LOG_AGE)	۹۴۴	۳/۵۵۵	۴/۱۵۸	۱/۹۴۵	۰/۳۹۴	-۰/۸۹۶	۳/۵۲۱
نسبت حساب های دریافتی (REC)	۹۴۴	۰/۳۰۰	۰/۷۸۰	۰/۰۰۲	۰/۱۷۱	۰/۳۷۶	۲/۵۲۵
نسبت مجموع مواد و موجودی کالا (INV)	۹۴۴	۰/۲۴۹	۰/۷۱۹	۰/۰۰۰	۰/۱۲۹	۰/۸۸۸	۳/۶۱۹
درصد مالکیت سهامداران نهادی (INSHOLD)	۹۴۴	۰/۷۸۲	۰/۹۹۵	۰/۰۵۰	۰/۱۷۷	-۱/۶۶۸	۶/۱۸۸
استقلال هیات مدیره (INDIR)	۹۴۴	۰/۶۴۹	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۹۸	-۰/۴۵۵	۳/۳۸۳
اندازه هیئت مدیره (LOSIZEBOA)	۹۴۴	۱/۶۱۰	۱/۹۴۵	۱/۰۹۶	۰/۰۳۳۶	۱/۹۰۶	۹۶/۳۴۴

جدول (۴): آمار توصیفی متغیرهای کیفی تحقیق

زیان ده بودن شرکت در سال گذشته (LLOSS)	سال - شرکتهای با زیان دهی در سال گذشته: ۱۱۱ سال - شرکتهای فاقد زیان دهی در سال گذشته: ۸۳۳
زیان ده بودن شرکت در سال جاری (LOSS)	سال - شرکتهای با زیان دهی در سال جاری: ۱۲۳ سال - شرکتهای فاقد زیان دهی در سال جاری: ۸۲۱
اظهاری نظر حسابرسی (OPINION)	سال - شرکتهای با اظهار نظر مقبول: ۴۴۵ سال - شرکتهای فاقد اظهار نظر مقبول: ۴۹۹
حسابرس بزرگ (LAUDITOR)	سال - شرکتهای با حسابرس بزرگ: ۲۲۳ سال - شرکتهای فاقد حسابرس بزرگ: ۷۲۱
شرکت دولتی (SOE)	سال - شرکتهای دولتی: ۳۹۵ سال - شرکتهای فاقد دولتی: ۵۴۹
شاخص مسئولیت اجتماعی شرکت (HCSRINDEX)	سال - شرکتهای با شاخص مسئولیت اجتماعی بالا: ۴۷۲ سال - شرکتهای فاقد شاخص مسئولیت اجتماعی بالا: ۴۷۲
یکسان بودن مدیر عامل و رئیس هیئت مدیره (DUAL)	سال - شرکتهای با یکسان بودن مدیر عامل و رئیس هیئت مدیره: ۲۱۸ سال - شرکتهای فاقد یکسان بودن مدیر عامل و رئیس هیئت مدیره: ۷۲۶
زیان ده بودن شرکت در سال جاری (LOSS)	سال - شرکتهای با زیان دهی در سال جاری: ۱۲۳ سال - شرکتهای فاقد زیان دهی در سال جاری: ۸۲۱

با توجه به جداول بالا، تعداد مشاهدات سال - شرکت بر اساس داده های ترکیبی متوازن، ۹۴۴ مشاهده (۱۱۸ شرکت و ۸ سال) بوده است. با توجه به آماره توصیفی، می توان شاخص های بالا را به شاخص های مرکزی، پراکندگی و سایر شاخص ها تقسیم نمود، به طور خلاصه میانگین اهرم مالی نشان می دهد که شرکت های نمونه آماری برای ساختار سرمایه خود، ۶۱/۸ درصد از قسمت بدهی ها، و مابقی را از قسمت حقوق صاحبان سهام تامین کرده اند. این مورد میتواند ناشی از دو دلیل باشد دلیل اول: شرکت های نمونه آماری از لحاظ تامین مالی از رتبه بالایی اعتباری برخوردار هستند دلیل دوم اینکه احتمالاً تامین سرمایه از طریق حقوق صاحبان سهام تعهدآورتر است. در مورد ضریب چولگی منفی برخی از متغیرها نیز میتوان گفت که این موضوع حاکی از وجود چوله به راست و تمایل این متغیرها به مقادیر کوچکتر است، همچنین مثبت بودن ضرایب کشیدگی، حکایت از این مطلب دارد که از توزیع نرمال بلندتر بوده و داده ها حول میانگین متمرکز شده است.

آزمون نرمالیتت توزیع متغیر وابسته پژوهش

از آنجایی که در انجام این تحقیق به منظور تخمین پارامترهای مدل از روش حداقل مربعات معمولی استفاده می گردد و این روش بر این فرض استوار است که متغیر وابسته پژوهش دارای توزیع نرمال باشد لذا لازم است نرمال بودن توزیع متغیر وابسته مورد آزمون قرار گیرد.

جدول (۵): نتایج بررسی نرمال بودن توزیع متغیر وابسته

نتایج آزمون KS (نرمالیتت)						متغیر
سطح معنی داری	آماره k-z	منفی	مثبت	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۵۷	۱/۲۷۸	-۰/۴۵۹	۰/۶۲۱	۰/۱۳۲	۰/۰۹۹	بازده دارایی ها (ROA)

با توجه به جدول شماره (۵) سطح معنی داری آماره Z آزمون KS برای متغیر بازده دارایی ها به بالاتر از ۰/۰۵ افزایش یافته بنابراین فرضیه H_0 مبنی بر نرمال بودن توزیع این متغیر پذیرفته می شود و گویای آن است که این متغیر دارای توزیع نرمال می باشد بر همین اساس برای آزمون فرضیات از روش های آماری پارامتریک استفاده می گردد.

آزمون کندال برای اجماع نظر میان پاسخ دهندگان

ضریب کندال برای تعیین میزان اجماع نظر میان اعضای پاسخ دهندگان استفاده گردیده است که میزان آن در جدول زیر بدست آمده است:

جدول (۶): نتایج آزمون ضریب کندال برای بررسی اجماع حاصل از نظر پاسخ دهندگان

۱۶	تعداد
۰/۷۶۱	ضریب کندال
۳۹۵/۵۰۹	ضریب خی دو
۱۲	درجه آزادی
۰/۰۰۰	بازه اطمینان

از آنجایی که مرحله دلفی برای دو بار تکرار شد در دور دوم توافق بین سهامداران دارای تحصیلات مالی حاصل شد (ضریب کندال=۰/۷۶۱) این میزان نشان دهنده سطح اجماع بالا در نظرات میان پاسخ دهندگان جهت تعیین ضرورت مولفه های حسابداری محیط زیست است. لذا با توجه به اینکه در فرضیه اول این مورد مطرح گردیده بود که

"گزارشگری مولفه های موجود در حسابداری محیط زیست مبتنی بر انتظارات سهامداران ضروری است" بر همین اساس می توان با استفاده از آزمون های صورت گرفته در جداول شماره (۶) مولفه های حسابداری محیط زیست را به شرح جدول شماره (۷) ارائه کرد:

جدول (۷): چک لیست نهایی مولفه های گزارشگری حسابداری محیط زیست

ردیف	مولفه های حسابداری محیط زیست	ردیف	مولفه های حسابداری محیط زیست	ردیف	مولفه های حسابداری محیط زیست
۱	کنترل الودگی	۵	سیاست زیست محیطی	۹	استفاده از منابع جدید و سایر انرژی
۲	جلوگیری از خسارات زیست محیطی	۶	سرمایه گذاری در پروژه های زیست محیطی	۱۰	عدم انتشار آلاینده ها
۳	بازیافت یا جلوگیری از ضایعات	۷	حفظ و صرفه جویی در انرژی	۱۱	حفظ و صرفه جویی در مصرف آب
۴	حفظ منابع طبیعی	۸	توسعه و اکتشاف منابع جدید	۱۲	عدم ایجاد پیامدهای زیست محیطی ناشی از حمل و نقل

در ادامه برای آزمون فرضیه دوم از مولفه های مندرج در جدول (۷) به عنوان چک لیست گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران استفاده می شود.

آزمون های فرضیه دوم

نتایج آماره اف لیمر

برای اینکه مشخص شود برای برآزش مدل از چه روشی (داده های تلفیقی یا پانلی) استفاده گردد باید آزمون F لیمر یا چاو را آزمون نماییم با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره F-limer کمتر از سطح خطای مورد پذیرش (۵ درصد) بوده، بنابراین روش داده های پانل نسبت به روش داده های پولد ارجحیت دارد.

جدول (۸): نتایج آماره اف لیمر

مقدار آماره	۸/۵۳۸
سطح معناداری	۰/۰۰۰ Prob.

نتایج آماره هاسمن

برای تخمین الگو به شیوه داده های تابلویی دو روش وجود دارد که عبارتند از روش اثرات ثابت و اثرات تصادفی، تعیین این که در مورد یک نمونه از داده ها کدام یک از این دو روش باید مورد استفاده قرار بگیرد از طریق آزمون هاسمن صورت می گیرد از آنجایی که سطح معنی داری آماره H-hausman کمتر از سطح خطای مورد پذیرش (۵ درصد) بوده، بنابراین روش رگرسیون با اثرات ثابت نسبت به روش رگرسیون با اثرات تصادفی ارجحیت دارد.

جدول (۹): نتایج آماره هاسمن

مقدار آماره	۵۸/۴۶۰
سطح معناداری	۰/۰۰۰ Prob.

نتایج آماره وایت

یکی از موضوعات مهمی که در اقتصاد سنجی به آن برخورد می‌کنیم موضوع ناهمسانی واریانس است. ناهمسانی واریانس به این معناست که در تخمین مدل رگرسیون، مقادیر جملات خطا دارای واریانس‌های نابرابر باشد. با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره White در فرضیه کمتر از سطح خطای مورد پذیرش (۵ درصد) است (۰/۰۰۰ بوده) رگرسیون دارای ناهمسانی واریانس می‌باشد لذا اقدام به رفع مشکل با استفاده از حداقل مجزورات تعدیل شده می‌شود.

جدول (۱۰): نتایج آماره اف وایت

سطح معناداری	مقدار آماره
۰/۰۰۰Prob.	۳/۵۸۲

نتایج آماره گادفری

یکی از موضوعات مهمی که در اقتصاد سنجی به آن برخورد می‌کنیم موضوع خود همبستگی سریالی است. در آمار، خود همبستگی یک فرآیند تصادفی همبستگی بین مقدارهای فرآیند در نقاط مختلف زمان را به عنوان تابع دو زمانه یا تفاضل زمانی توصیف می‌کند. با توجه به اینکه سطح معنی داری آماره Godfrey بیشتر از سطح خطای مورد پذیرش است این موضوع بیانگر این است که رگرسیون دارای مشکل خود همبستگی سریالی نمی‌باشد.

جدول (۱۱): نتایج آماره گادفری

سطح معناداری	مقدار آماره
۰/۱۲۱Prob.	۲/۲۰۰

آزمون فرضیه پژوهش

فرضیه دوم: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر واکنش تاخیری قیمت سهام تاثیر دارد.

جدول (۱۲): نتایج برآورد مدل برای فرضیه دوم پژوهش

نام و نماد متغیر	ضریب رگرسیون	سطح معنی داری	آماره VIF
گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران (inR)	۰/۰۵۸	۰/۰۲۱	۱/۷۸۵
اندازه شرکت (SIZE)	۰/۰۰۳	۰/۵۹۷	۱/۱۲۸
نسبت اهرم مالی (LEV)	-۰/۲۷۷	۰/۰۰۰	۲/۴۱۴
زیان ده بودن در سال گذشته (LLOSS)	-۰/۰۱۳	۰/۰۹۹	۱/۱۹۴
زیان ده بودن در سال جاری (LOSS)	-۰/۱۰۰	۰/۰۰۰	۱/۸۵۱
نرخ رشد درآمد (GROWTH)	۰/۰۵۷	۰/۰۰۰	۱/۴۵۶
لگاریتم عمر شرکت (LOG_AGE)	-۰/۱۵۷	۰/۰۰۰	۱/۰۸۹
نسبت حساب‌های دریافتی (REC)	۰/۰۲۸	۰/۱۹۴	۱/۷۵۲
نسبت مجموع مواد و موجودی کالا (INV)	۰/۰۷۲	۰/۰۲۷	۱/۴۲۹
اظهاری نظر حسابرسی (OPINION)	۰/۰۱۰	۰/۱۱۷	۱/۹۶۳
حسابرس بزرگ (LAUDITOR)	۰/۰۳۵	۰/۰۰۱	۱/۱۴۸
شرکت دولتی (SOE)	-۰/۰۰۱	۰/۹۴۴	۱/۹۶۵
شاخص مسئولیت اجتماعی شرکت	-۰/۰۰۰۱	۰/۹۸۶	۱/۸۵۴

(HCSRINDEX)			
۱/۴۵۹	۰/۱۸۰	-۰/۰۴۲	درصد مالکیت سهامداران نهادی (INSHOLD)
۱/۰۹۶	۰/۸۶۶	۰/۰۰۱	یکسان بودن مدیر عامل و رئیس هیئت مدیره (DUAL)
۱/۷۴۸	۰/۷۲۶	-۰/۰۰۵	استقلال هیات مدیره (INDIR)
۱/۵۰۰	۰/۱۶۲	-۰/۱۰۸	اندازه هیئت مدیره (LOSIZEBOA)
-	۰/۰۰۰	۰/۹۴۲	مقدار ثابت
۱/۶۷۸	آماره دوربین واتسون		آماره F (سطح معنی داری)
۶/۲۲۱ (۰/۲۳۳)	آماره جارکو برا (سطح معنی داری)		(ضریب تعیین)

بر اساس نتایج آزمون فرضیه دوم، آماره F (۰/۰۰۰) دارای سطح معناداری زیر (۵ درصد) می باشد، بنابراین رگرسیون قدرت تبیین دارد. ضریب تعیین مدل نیز گویای آن است که ۸۱/۶ درصد از تغییرات متغیر عملکرد شرکت، توسط متغیرهای وارد شده در مدل تبیین می شود. همچنین در بررسی مفروضات رگرسیون کلاسیک نتایج آزمون جارکو برا گویای آن است که باقیمانده های حاصل از برآورد مدل در سطح اطمینان ۹۵٪ از توزیع نرمال برخوردار می باشند بطوری که سطح معنی داری مربوط به این آزمون بزرگتر از ۰/۰۵ است (۰/۲۳۳). همچنین با توجه به این که مقدار آماره دوربین واتسون مدل مابین ۱/۵ و ۲/۵ است (۱/۶۷۸) لذا می توان گفت در مدل، مشکل خود همبستگی باقیمانده ها وجود ندارد. در نهایت با توجه به سطح معناداری متغیر گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران (متغیر مستقل) که زیر ۰/۰۵ است (۰/۰۲۱) لذا گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران بر عملکرد شرکت تاثیر مثبت و معناداری دارد. از متغیرهای کنترلی نیز نسبت اهرم مالی، زیان ده بودن در سال جاری، لگاریتم عمر شرکت بر عملکرد شرکت تاثیر منفی و معناداری دارد و در ادامه نسبت مجموع مواد و موجودی کالا، نرخ رشد درآمد و حسابرس بزرگ بر عملکرد شرکت تاثیر مثبت و معناداری دارد. در نهایت با آزمون همخطی میان متغیرهای تحقیق نیز مقدار آماره VIF (عامل تورم واریانس) برای تمامی متغیرها از ۵ کوچکتر بوده و بیانگر این است که میان متغیرهای پژوهش مشکل همخطی شدید وجود ندارد. نتایج این فرضیه با مبانی نظری ارائه شده در تحقیق کاری و همکاران (۲۰۱۹) موافق است.

نتیجه گیری و پیشنهادات

امروزه گزارشگری زیست محیطی به عنوان یک پدیده بسیار مهم به شمار می رود. علی رغم اینکه هدف گزارش های زیست محیطی پرداختن به دغدغه های وسیع تر ذینفعان در ابعاد مختلف اجتماعی و اقتصادی است، لذا مشارکت شرکت در فعالیت هایی که منجر به حفاظت از منابع طبیعی می شود می تواند منجر به کاهش هزینه های نمایندگی و افزایش عملکرد شرکتها شود. بر همین اساس این تحقیق با توجه به اهمیت موضوع در گام اول اقدام به ارائه گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران کرده و در گام دوم تاثیر گزارشگری زیست محیطی بر متغیر عملکرد مالی شرکتها را مورد آزمون قرار داده است، یافته های تحقیق نشان می دهد که از دید سهامداران با تحصیلات مالی ۱۲ مولفه از ۱۶ مولفه گزارشگری زیست محیطی بر اساس انتظارات سهامداران ضروری و دارای ضرورت بسیار زیاد بوده و همچنین گزارشگری زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران بر عملکرد مالی شرکتها تاثیر مثبت و معناداری دارد. در مورد تحلیل حاصل از نتایج نیز میتوان گفت به طور کلی انگیزه های مختلف افراد برای افشاء مولفه های زیست محیطی ممکن است بر روندهای گزارش مالی تاثیرگذار باشند. به جریان انداختن گزارشگری زیست محیطی به طور قابل توجهی

خطاهای پیش‌بینی کمتری را به همراه دارد، بنابراین انتظار می‌رود تعارضات نمایندگی بین سهامداران و مدیران در این شرکتها کاهش یابد که این مهم می‌تواند منجر به افزایش ارزش عملکرد می‌شود. همچنین اقدامات زیست محیطی مبتنی بر انتظارات سهامداران منجر به کسب مشروعیت در جامعه شده و شکاف بین انتظارات جامعه و عملیات واحد اقتصادی را کاهش می‌دهد که نهایتاً این مهم نیز منجر به افزایش عملکرد شرکت می‌شود.

پیشنهادات پژوهش

- ۱- به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود با توجه به نتایج حاصل از تحقیق همواره استفاده کنندگان صورتهای مالی هنگام تجزیه تحلیل برای خرید سهام شرکتها به افشاء مولفه های زیست محیطی توجه داشته باشند.
- ۲- با توجه به اینکه هدف مدیران این است که اعتماد مالکان شرکت را فراهم کنند پس بایستی به دنبال این باشند که افشاء مولفه های زیست محیطی را افزایش و آن را مدیریت نمایند تا این مورد در نهایت منجر به عملکرد مطلوب و کاهش تضاد منافع گردد.
- ۳- به سازمان بورس اوراق بهادار پیشنهاد می‌شود برای مشخص شدن ارزش واقعی شرکتها، شفاف سازی اطلاعاتشان و درک بهتر عملکردشان، قوانین و مقرراتی را اتخاذ کنند که تا حد امکان شرکتها مولفه های زیست محیطی خود را به شکل مطلوب افشاء نمایند زیرا این مهم در نهایت آثار مطلوب عملکرد واحد اقتصادی را به همراه دارد.

منابع

- ✓ بابایی، قادر، (۱۳۸۹)، بررسی رابطه بین نظام راهبری شرکت با ارزش ایجاد شده برای صاحبان سهام CSV و ارزش افزوده اقتصادی EVA، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز.
- ✓ تجویدی، الناز، (۱۳۸۷)، شفافیت و کارایی بازار سرمایه، مجله حسابداری، شماره ۱۹۶، صص ۳۴-۴۳.
- ✓ زنجویی، پژمان، قهرمانی، علیرضا، پرتونورالهی، سمیه، (۱۳۹۴)، تاثیر ساختار مالکیت و ترکیب هیات مدیره بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها، کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم انسانی، امارات دبی، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا.
- ✓ سلاق، امین، بهمن، سلاق، (۱۳۹۴)، ارتباط بین میزان افشای اطلاعات محیط زیست شرکت ها با کیفیت سود (مطالعه موردی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)، چهارمین کنفرانس ملی حسابداری، مدیریت مالی و سرمایه گذاری، آزادشهر، انجمن علمی و حرفه ای مدیران و حسابداران گلستان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آزادشهر.
- ✓ کاشانی پور، محمد، رحمانی، علی، پارچینی پارچین، سید مهدی، (۱۳۸۸)، رابطه بین افشای اختیاری و مدیران غیر مؤظف، فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۶، شماره ۵۷، صص ۸۵-۱۰۰.
- ✓ ملکبان، اسفندیار، سلمانی، رسول، شهسواری، معصومه، (۱۳۹۵)، مطالعه رابطه بین مالکیت دولتی و نهادی با مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت ها (شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران)، دانش سرمایه گذاری، سال پنجم، شماره هفدهم، صص ۷۴-۵۵.
- ✓ نوبخت، زهرا، (۱۳۸۳)، ارزیابی شفافیت اطلاعات شرکت ها در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت مالی، دانشگاه الزهرا.
- ✓ هستی، فرزام، سلمان ماهینی، عبدالرسول، (۱۴۰۰)، بررسی برخی کاربردهای نظریه بازیها در مدیریت محیط زیست، فصلنامه انسان و محیط زیست، شماره ۹۵، صص ۱۱-۳۳.

- ✓ Andersen ML, Hong Y, Olsen L.,;1; (2012). Accruals quality and corporate social responsibility: The role of industry. *Journal of Accounting and Finance*, 12 (2): 65–79.
- ✓ Bixia Xu Tao Zeng , (2016),"Profitability, state ownership, tax reporting and corporate social responsibility: evidence from Chinese listed firms", *Social Responsibility Journal*, Vol. 12 Iss 1 pp. 23 – 31.
- ✓ Carey, P., Liu, L., Qu, W., Voluntary Corporate Social Responsibility Reporting and Financial Statement Auditing in China, *Journal of Contemporary Accounting & Economics* (2017), doi: <https://doi.org/10.1016/j.jcae.2017.09.002>
- ✓ Chen, F., Hope, O., Li, Q., Wang, X., (2011). Financial reporting quality and investment efficiency of private firms in emerging markets. *Account. Rev.* 86, 1255–1288.
- ✓ Chen, L., Srinidhi, B., Tsang, A., Yu, W. (2016). Audited financial reporting and voluntary disclosure of corporate social responsibility (CSR) reports. *Journal of Management Accounting Research*.
- ✓ Chih, H. L., Shen, C. H., Kang, F. C., (2008). Corporate social responsibility, investor protection, and earnings management: Some international evidence. *Journal of Business Ethics* 79, 179-198.
- ✓ Choi, T. H. & Pae, J.,;1; (2011). Business Ethics and Financial Reporting Quality: Evidence from Korea. *Journal of Business Ethics*, 103: 403–427 .
- ✓ Dai, Y. Y., Pan, Y., Feng, S., (2014). Are private firms' corporate charitable donations a 'political contribution' in China? *Research on Economics and Finance (in Chinese)* 2, 76-88.
- ✓ Dhaliwal, D. S., Radhakrishnan, S., Tsang, A., Yong, G. Y., (2012). Nonfinancial disclosure and analyst forecast accuracy: International evidence on corporate social responsibility disclosure. *Accounting Review* 87, 723-759.
- ✓ Fan, J.P.H. & Wong, T.J.,;1; (2002). Corporate ownership structure and the informativeness of accounting earnings in East Asia. *Journal of Accounting Economics*, 33: 401–425 .
- ✓ Gao, Y., (2011). CSR in an Emerging Country: A Content Analysis of CSR Reports of Listed Companies. *Baltic Journal of Management* 6 (2), 263–291.'
- ✓ Gelb, D.S. & Strawser, J.A.,;1; (2001). Corporate social responsibility and financial disclosure: An alternative explanation for increased disclosure . *Journal of Business Ethics*, 33: 1-13.
- ✓ Gomariz, M.F.C., Bellesta, J.P.S., (2014). Financial reporting quality, debt maturity and investment efficiency. *J. Bank. Finance* 40, 494–506.
- ✓ Hahn, R. & Lülfs, R.,;1; (2014). Legitimizing Negative Aspects in GRI-Oriented Sustainability Reporting: A Qualitative Analysis of Corporate Disclosure Strategies. *Journal of Business Ethics*, 123(3): 401–420.
- ✓ Ho, Daniel E., Kosuke Imai, Gary King, and Elizabeth A. Stuart, (2007), Matching as nonparametric preprocessing for reducing model dependence in parametric causal inference, *Political Analysis* 15, 199-236.
- ✓ Hoitash, R., Hoitash, U., Bedard, J., (2008). Internal control quality and audit pricing under the Sarbanes-Oxley Act. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 27 (1), 105-26.
- ✓ Hribar, P., Kravet, T., Wilson, R., (2014). A new measure of accounting quality. *Review of Accounting Studies* 19, 506-538.
- ✓ Hughes, S. B., Anderson, A., Golden, S., (2001). Corporate environmental disclosures: are they useful in determining environmental performance? *Journal of Accounting and Public Policy* 20, 217-240.
- ✓ Kim, Y., Park, M. S., Wier, B., (2012). Is earnings quality associated with corporate social responsibility? *Accounting Review* 87, 761-796.
- ✓ Kim, Y., Li, H. D., Li, S. Q., 2014. Corporate social responsibility and stock price crash risk, *Journal of Banking and Finance* 43, 1-13.

- ✓ La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer, A. & Vishny, R., (2000). Investor protection and corporate governance. *Journal of Financial Economics* 58: 3-27.
- ✓ Li, Z. F., Tang, X. D., Lian, Y. J., 2016. CSR in Private Chinese firms. *Management (in Chinese)* 9, 136-147.
- ✓ Marquis, C., Zhang, J., Zhou, Y., (2011). Regulatory uncertainty and corporate responses to environmental protection in China. *Calif. Management Review* 54(1), 39-63.
- ✓ Marquis, C., Qian, C.L., (2014). Corporate Social Responsibility Reporting in China: Symbol or Substance? *Organization Science* 25(1), 127-148.
- ✓ McWilliams, A. and Siegel, D. (2001), "Corporate social responsibility: a theory of the firm perspective" *Academy of Management Review*, Vol. 26 No. 1, pp. 117-127.
- ✓ McWilliams, A., Siegel, D.S. & Wright, P.M.,;1; 2006. Corporate social responsibility: strategic Implications. *Journal of Management Studies*, 43: 1-18.
- ✓ Milne, M.J. & Patten, D.,;1; (2002). Securing organizational legitimacy: an experimental decision case examining the impact of environmental disclosures, *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 15(3): 372-405.
- ✓ Nikolaeva, R, Bicho, M.,;1; (2011). The role of institutional and reputational factors in the voluntary adoption of corporate social responsibility reporting standards. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 39(1): 136-157.
- ✓ O' Donovan, G.,;1; (2002). Environmental disclosures in the annual report: extending the applicability and predictive power of legitimacy theory. *Accounting, Auditing and Accountability Journal*, 15(3): 344-371
- ✓ Prado-Lorenzo, J.M., Gallego-Alvarez, I. & García-Sánchez, I.M.,;1; (2009). Stakeholder engagement and corporate social responsibility reporting: the ownership structure effect. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 16(2): 94-107
- ✓ Velury, U. & D. S. Jenkins. (2006). "Institutional ownership and the quality of earnings", *Journal of Business Research*, Vol. 59, PP. 1043-1051.
- ✓ Villalonga, B. & Amit, R.,;1; (2006). How do family ownership, control and management affect firm value? *Journal of Financial Economics*, 80: 385-417.
- ✓ Xue, S., Xiao, X., (2011). Donation - private firms' approach of building political connection in China. *Research on Economics and Finance (in Chinese)* 37 (11).
- ✓ Zhang, F. J., (2016). Corporate Social Responsibility and Family Enterprise. *Open Journal of Business and Management* 4, 476-482. Published Online July in SciRes.
- ✓ Zhang, M., Ma, L.J., Zhang, W. 2013. Political connections established through corporate donation – Evidence from the Chinese stock market. *Management in Chinese*.

پرتال جامع علوم انسانی